

PLEASE NOTE! THIS IS SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Puttonen, K. (2017) Onko työelämän tietoympäristö tuttu? Kreodi 1, 1-4.

URL: <https://www.kreodi.fi/en/20/Artikkelit/389/Onko-työelämän-tietoympäristö-tuttu.htm>

ONKO TYÖELÄMÄN TIETOYMPÄRISTÖ TUTTU?

työelämä, tiedonhankinta, informaatiolukutaito

Kaisa Puttonen

Ammattikorkeakoulusta valmistuu eri alojen asiantuntijoita, jotka työskentelevät päivittäin työelämän tietoympäristöissä. Miten kirjastot edistävät työelämässä tarvittavaa informaatiolukutaitoa? Artikkelissa pohditaan miten opiskelun ja työelämän tietoympäristöt ovat lähentyneet ja minkälaisia taitoja valmistuneilla pitäisi olla.

Ammattikorkeakoulujen verkkolehdestä [Osaaja.net oli vuonna 2008](#) teemanumero tiedonhallinnasta työelämässä. Kun nyt palaa Päivi Hollannin toimittaman verkkolehden artikkeleihin, tekstit ovat edelleen ajankohtaisia.

– Työntekijän kyvyllä löytää ja arvioida tietoa sekä käyttää sitä hyväkseen tehokkaasti on yhä suurempi merkitys yrityksen kilpailukykyyn. (Hollanti)

– Hän kaipaa tiedonhankinnan lisäopintoja työelämään siirtyville, valmistuville opiskelijoille arkielämän tiedontarpeita varten. ...hyvien portaalien merkitystä kannattaisi painottaa...kertoo tarvinneensa esimerkiksi verotus- ja kirjanpitolukutaitoa, johon haki apua suoraan asiantuntijaorganisaatioilta. (Kivi)

– Laajennettu tiedonkäsitys ja erilaisten informaatioympäristöjen tuntemus asettaa aivan uusia haasteita informaatiolukutaidon opetukselle... Oppijoille pitäisi syntyä ”informaatiotietoisuus” jota voi hyödyntää myös työpaikoilla. (Hakala, Puttonen)

Kymmenen vuotta sitten aika ei ollut kypsä työelämän informaatiolukutaidon aktiiviselle kehittämiselle ammattikorkeakoulukirjastoissa. Ammattikorkeakoulut etsivät rooliaan korkeakoulusektorilla ja rakensivat verkostoja työelämäyhteistyöhön. Kirjastot puolestaan etsivät rooliaan organisaatioiden sisällä. Nyt verkostot ovat rakentuneet, projektit arkipäivää ja työelämän informaatioympäristö lähentynyt opiskeluajan informaatioympäristöä. Työelämän informaatiolukutaito (IL) kiinnostaa alan tutkijoita, esim. vuoden 2017 ECIL (European Conference on Information Literacy) teemana on työelämän IL. Uudet kansainväliset IL standardit metalukutaitoineen tukevat työelämässä tarvittavia IL-taitoja. OECD:n tulevaisuutta luotsaavan osaamisen viitekehyksen (21st Century Skills) yksi osa koostuu informaatio- ja medialukutaidosta sekä tieto- ja viestintätaidoista. Nyt aika on kypsä tarttua haasteeseen varmistaa opiskelijoille taidot, joita he voivat hyödyntää käytännössä työelämän tietomaisemissa.

Työelämän tietoympäristön piirteitä

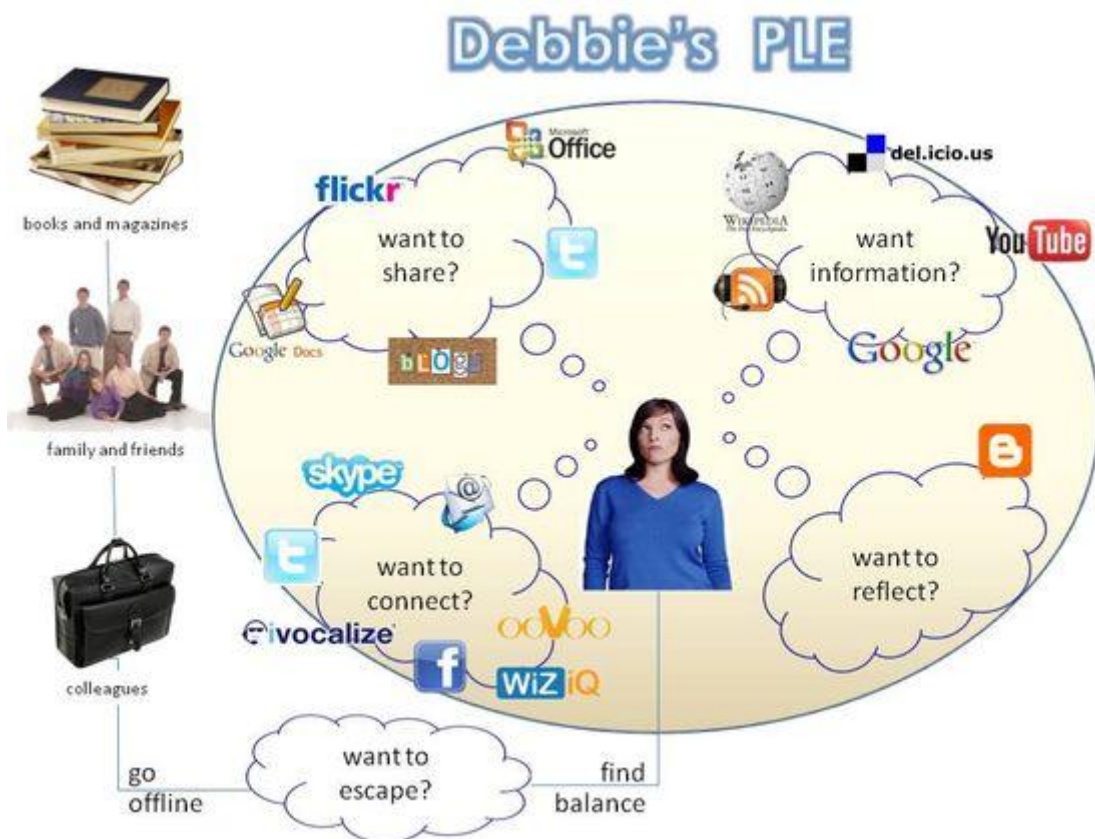
Jokaisella on omat tiedonhakatavat, mutta myös jokainen työpaikka on yksilöllinen. Organisaatiossa on omat tietokäytänteet, niin vakiintuneet tavat kuin viralliset säännöt, jotka ohjaavat informaatiokäyttämistä. Työpaikoille kuitenkin on yhteistä, että käytettyjen tiedonlähteiden kärki muodostuu ihmisistä yksilöinä tai verkostoina ja että informaatio-osaaminen kasvaa vuorovaikutuksessa eri konteksteissa. Bird & al. (2012) mukaan työelämässä kehittyy intuitio, jonka avulla tietää tilanteeseen parhaan kirjallisen lähteen tai tietävimmän henkilön. Crawfordin (2009) mukaan perinteinen näkemys verkosta ja painetuista lähteistä ei pidä paikkaansa työelämäkontekstissa, koska verkkolähteiden käyttö liittyy henkilösuhteisiin. Verkkolähteistä kysyttiin neuvoa niiltä, joilla tiedettiin olevan itseä enemmän asiantuntemusta. Aikaisempi työkokemus ja jo luodut verkostot vaikuttivat yksilön tietokäytänteisiin työpaikoilla.

Henkilökohtainen oppimisympäristö vs. tiedonhaku ympäristö

Sekä opiskelussa että työelämässä ollaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa erilaisten tietojärjestelmien kanssa. Henkilöiden taito navigoida ja kontrolloida tiedonhakuprosessia helpottaa tilanteessa tiedon karttumista. E-oppimisen kasvun myötä on alettu puhua henkilökohtaisesta oppimisympäristöstä (Personal Learning Environment PLE). Sille ei ole yhtä määritelmää, mutta PLE:tä voi luonnehtia verkossa olevien kanavien henkilökohtaiseksi muuttuvaksi kudelmaksi, jossa haetaan ja jaetaan tietoa oppimisprosessin aikana. E-oppimisen asiantuntija [Clive Shepherdin blogissa](#) määritelmä laajenee verkon ulkopuolelle. Yhtäläisyys tiedonhakukanaviin on ilmeinen:

My personalised learning environment includes many aspects of my knowledge network, including my browser favourites, my RSS feeds, my electronic documents and so on. But it's also non-digital and not easily captured in my browser. It includes my wife, friends and work colleagues, my tennis coach, my books, magazines and newspapers, the TV I watch, the films I see, the radio programmes that I listen to.

Digitaalisen median professori [Ilona Buchem on koonnut PLE:n eri määritelmiä](#) ja niistä välittyy miten opiskelijoiden oppimisympäristö - tai tiedonhaku ympäristö - muodostuu. Näihin sisältyy ajatus informaation ekosysteemistä. Tämän toimintaympäristön opiskelijat vievät mukanaan työelämään. Oppimis- ja tiedonhaku ympäristö on päällekkäinen alla olevassa kuvassa. Opettaja Debbie Kroegerin kuvaa selventävän blogin teksti voisi yhtä hyvin analysoida tiedonhakuprosessia.

Kuva:

Debbie Kroeger: <http://rethinkinglearning.blogspot.fi/2010/12/my-personal-learning-environment-as-i.html>

IL-standardit ja työelämän informaatiolukutaito

Uudet IL-standardit sopivat myös työelämän informaatiolukutaidon edistämiseen ja henkilökohtaisen oppimisympäristön käsitteeseen. Tuon esille muutamia yhtymäkohtia. Standardit rakentuvat nykyiseen, todelliseen tietoympäristöön. Niissä verkko on yhteinen toimintakenttä, jossa tietoa tuotetaan ja jaetaan yhteisöllisesti informaation ekosysteemissä. Standardeissa otetaan huomioon, että tiedon tekijyyteen liittyvät asiat (esim. asiantuntijuus, sosiaalinen asema) vaikuttavat tiedon erilaiseen arvostukseen eri yhteisöissä. Tiedonkäyttö on kontekstisidonnaista. Tiedonhakijan tulisi tunnistaa oman alan toimijat ja tiedontuottajat. Kriittinen ajattelu on itsestään selvästi molempien taustalla, kuten OECD:n taidoissakin.

Raish (2016) on tutkinut työnantajien odotuksia opiskelijoiden informaatiolukutaidosta. Hänen tutkimuksensa vahvisti aikaisempia tuloksia: työnantajat arvostivat informaatiolukutaitoa, mutta kokivat että opiskelijoiden taidot eivät kohdanneet työelämän käytänteitä. Esimerkiksi vaikka opiskelijoilla oli kriittistä ajattelua, he eivät osanneet soveltaa sitä työelämän kontekstissa. Raishin mukaan uudet il-standardit soveltuvat työelämän informaatiolukutaitoa kehittävän ohjauksen suunnitteluun, koska niiden ytimessä on metalukutaidot ja ymmärrys uudesta digitaalisesta toimintaympäristöstä. Vaikka tutkimukset työnantajien kokemuksista eivät ole suomalaisista ammattikorkeakouluopiskelijoista, ne antavat kuitenkin myös meille pohdittavaa.

Työelämän informaatiolukutaitoa opiskelijoille

Kuinka kirjastojen nykyinen tiedonhankinnan ohjaus tukee sitä, että valmistumisen jälkeen henkilökohtaisen tietoympäristön käyttö on tehokasta ja kriittistä työelämän tiedonhankintatilanteissa ja sisältää esim. oman alan keskeiset tiedontuottajaorganisaatiot ja asiantuntijaverkostot tai väylät vapaasti verkossa oleviin tutkimuksiin? Jo nyt tiedonhankinnan ohjauksessa voisi esim.:

- yhteistyössä lehtoreiden kanssa integroida pop uppeja niihin tietokantoihin, jotka voivat olla käytössä myös työelämässä, esim. terveysalalta Terveysportti, liiketaloudessa Alma Talent tai KauppakamariTieto
- jos LibGuides on käytössä, varmistaa että oppaissa on alojen keskeiset organisaatiot ja esitellä niitä systemaattisesti ohjaustilanteissa
- selvittää mitä maksullisia aineistoja oikeasti käytetään työelämässä ja hankkia niitä tarvittaessa kirjaston e-aineistoihin
- armistaa että opiskelijat osaavat käyttää googlea ja sen eri palveluja monipuolisesti sekä tietävät muita hakukoneita
- tuoda esille asiantuntijaverkostojen merkityksen ja ohjata seuraamaan keskustelufoorumeita tai blogeja syötteen avulla
- kertoa että tutkitun tiedon avoin saatavuus lisääntyy
- keskittyä yleisiin taitoihin joita opiskelija voi soveltaa eri toimintaympäristöissä
- kuvailla saman tiedon eri ilmenemismuotoja ja metalukutaitoa

Varsinainen haaste kirjastoille on selvittää työelämän todellinen tietoympäristö ja tiedonkäyttö siellä. Alumnit ovat avainasemassa kun etsitään tietoa työelämän informaatiolukutaidosta. Laurea-kirjasto on mukana Laurean alumnien foorumeilla verkostoitumassa ja analysoimme Laurean julkaisuista työelämäkokemuksia kertovia tekstejä. Järjestämme loppukeväästä toista kertaa yhdessä Metropolian kirjaston kanssa seminaarin, jossa alumnit kertovat tiedonhankinnasta työelämässä. Lisäksi keräämme yhteiseen wikiin alumnihaastatteluja samasta aiheesta.

Valitettavasti ei ole yhtä työelämää, johon voisi siististi paketoida työelämän informaatiolukutaidon. Kuitenkin työelämään siirtyviltä odotetaan yleisesti osaamista liikkua oman alan verkostoissa, löytää luotettavaa tietoa tehokkaasti kulloinkin käytössä olevista kanavista, suhtautua tietoon kriittisesti, ymmärtää tiedon eri ilmenemismuotoja ja olla mukautuvainen kun oma informaatioekosysteemi muuttuu. Näitä taitoja voimme omalta osaltamme edistää heti tiedonhankinnan ohjauksessa.

Lähteet:

ACRL. (2015). Framework for Information Literacy for Higher Education
<http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>

Bird, N. J., Crumpton, M., Ozan, M. & Williams, T. 2012. Workplace Information Literacy: A Neglected Priority for Community College Libraries. *Journal of Business & Finance Leadership*, 1, 18-33

Buchem, I. 2010. Personal Learning Environments (PLEs) a collection of definitions. in SlideShare, Education 9.5.2010 <https://www.slideshare.net/ibuchem/definitions-of-personal-learning-environment-ple-4029277>

Crawford, J. & Irving, C. 2009. Information literacy in the workplace. A qualitative exploratory study. *Journal of Librarianship and Information Science*, 1, 29-38

Koreker, D. 2010. My Personal Learning Environment. Blogi Rethinking Learning and Technology, 6.12.2010
<http://rethinkinglearning.blogspot.fi/2010/12/my-personal-learning-environment-as-i.html>

OECD. 2009. 21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries. EDU Working papers no. 41
[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP\(2009\)20&doclanguage=en](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP(2009)20&doclanguage=en)

Osaaja.net. 2008, 4 https://arkisto.uasjournal.fi/osaaja_2008-4/

Raish, V. & Rimland, E. 2016. Employers Perceptions of Critical Information literacy Skills. *College & Research Libraries*, 1, 87-113

Shepherd, C. 2007. Personal learning environments. Blog Clive on Learning, 13.4.2007 <http://clive-shepherd.blogspot.fi/2007/04/personal-learning-environments.html#!/2007/04/personal-learning-environments.html>